

5 (Speel)plaats voor kunst, creativiteit en techniek

Een gevarieerde speelplaats met diverse materialen is een uitnodigende plek voor kunst- en vliegwerk.

Tijdens vrij spel laten kinderen zich inspireren door wat de natuur op dat moment te bieden heeft, de losse materialen, het reliëf enz. Het prikkelt hun creativiteit, fantasie en het oplossingsgericht denken. Het is een aanrader om diverse en onbestemde materialen aan te bieden (takken, keien, potten en pannen, doeken, buizen, dozen...), en om ze af en toe te vervangen.

De leerkracht kan met de klas naar buiten voor specifieke leeropdrachten rond muziek, techniek, constructie, beeldende kunst enz.

De speelplaats vormt meteen ook de tentoonstellingsruimte in openlucht. De kunstwerken krijgen er een plek zodat andere leerlingen en ouders ze kunnen bewonderen, poëzie en theater komen er tot hun recht. De speelplaats kan tijdens een creatief project door de leerlingen aangekleed worden (muurschildering, mozaïek, land art e.d.), eventueel onder begeleiding van een kunstenaar.

INFORMATIE

- 'Een ruimer en gevarieerder spelaanbod creëren' is de tweede meest aangehaalde reden om te kiezen voor een groene avontuurlijke speelplaats. Men wil het eenzijdige speelgedrag en de verveling op de klassieke speelplaats doorbreken en kinderen mogelijkheden bieden tot meer gevarieerd spel.
- Een natuurlijke speelomgeving stimuleert tot meer gevarieerd en creatief speelgedrag. Met name **fantasierijk, exploratief en constructief speelgedrag** komen vaker voor in natuurlijke dan in niet-natuurlijke speelomgevingen.
- De Vlaamse Dienst Speelpleinwerk (VDS) stelt dat variatie in speelpleinwerk uitgaat van **speelaanbod, animatoren, materiaal en infrastructuur**. Voorbeelden van materiaal en infrastructuur: een speeltoestel, een speelwinkel met uit te lenen speelmaterialen, een leeshoek, een bouwhoek en dergelijke. Om meer speelkansen te creëren moet je werken aan de creativiteit van de animatoren, verscheidenheid in infrastructuur, speelmateriaal. Wanneer een werking bijvoorbeeld een niet erg uitdagende infrastructuur heeft, zoals een schoolgebouw, kan ze dat gemis opvangen door meer speelmateriaal aan te bieden en daar op verschillende manieren mee te spelen.
- Kinderen leren door spel, vooral als ze spontaan en vrij aan de slag gaan met losse materialen: de zwaartekracht ervaren, de kracht van hefboomen of de sterkte van driehoeksverbanden bij het bouwen van een kamp, de loop van water en hoe je met dammetjes een 'riviertje' kunt omleggen, de werking van een schroef van Archimedes om water op te vijzelen, aan den lijve ondervinden hoeveel water in een emmertje kan en hoeveel in een fles, hoe een schroef in een plank gaat en hoe je die er weer uit krijgt, enz. In vrij spel ontkiemen **wetenschappers, technici en fysici in spe**.
- STEM staat voor **Science-Technology-Engineering-Mathematics**. De complexe maatschappij van vandaag heeft grote nood aan mensen met STEM-profielen. Daarom stippelt de Vlaamse regering een actieplan uit tot 2020, met onder meer aandacht voor STEM-studierichtingen in het onderwijs en STEM-academie. Het doel is om de wetenschappelijke kennis van leerlingen te verhogen, het aantal leerlingen in STEM-richtingen te verhogen (zowel in het secundair als het hoger onderwijs) en om meer meisjes in die richtingen te laten doorstromen. Natuurgerelateerde activiteiten maken er een wezenlijk deel van uit (activiteiten van Natuur & Wetenschap, wandelingen en workshops om diverse facetten van de natuur te leren kennen, tot zelfs sterrenkunde).



INRICHTING EN BEHEER

- De wereld van het natuurrijke (school)tuinieren en de wereld van architecten en (scholen)bouwers liggen vaak te ver uit elkaar. **Als architecten en groene ontwerpers elkaar de ruimte gunnen**, dan...
 - worden er groene daken in alle mogelijke maten en vormen aangelegd, van sedum- of grasdaken tot dakspeelplaatsen en zelfs vijvers;
 - stroomt nergens meer het dakwater zomaar naar de Noordzee. Architecten en groenontwerpers verzinnen **fraaie afkoppelingen**, waterzuiveringen en waterpartijen;

- vinden gierzwaluwen, huiszwaluwen, mussen, spreeuwen, vleermuizen enz. een plekje onder dakpannen, in spleten en **nestkorven** tegen muren;
 - worden veel muren gereserveerd voor **groene sluiers** met klimplanten en wordt er samengewerkt aan natuurvriendelijke terrassen, patio's en pergola's die mooi op elkaar aansluiten;
 - denkt men samen na over buitenateliers, speelse en **tijdelijke gebouwtjes** voor buiteneducatie, schuurtjes met een vegetatiedak;
 - denkt men na over de juiste plek voor zonnepanelen en het zichtbaar maken van de energie die gewonnen wordt;
 - kunnen dromen als onderwaterkijkconstructies, **loerwanden** bij grote waterpartijen, follies als vleermuizentorens of -kelders, ruimtes onder heuvels, strobalenbouw enz. werkelijkheid worden.
- Bij het opzetten van een schooltuin bepaalt het doel (ontdekkingen doen of experimenteren bijvoorbeeld) de inrichting ervan. Als je de schooltuin thematisch opzet, kun je gemakkelijk de koppeling maken met het geplande natuuronderwijsprogramma. Er zijn bijvoorbeeld mogelijkheden rond de volgende thema's: voortplanting bij planten (ongeslachtelijk via stekken of bv. wilgenhut, bollen, e.d.), rol van vlinders en andere bloembezoekers (keuze voor insectenvriendelijke bloemen), onderzoek van bodemdierpjes of waterdierpjes, enz. In het boek **'De Groene Hemel'** van meester Bert wordt eenvoudig uitgelegd welke benadering in een schooltuin goed werkt voor kinderen.



SCHOOLVOORBEELDEN

- Met het **DynamoPROJECT** krijgen scholen maximaal 1.500 euro voor een creatief project waarbij een externe culturele partner(of partners) een langer actief proces afleggen op maat van de school. Het VTI Sint-Lucas (Menen) realiseerde een educatieve kunsttuin. Leerlingen gingen met een kunstenaar aan het **lassen** en maakten kunstwerken rond 'vliegen'. Het stadsbestuur sponsorde de beplanting van de tuin.
- Erg leuk zijn bespeelbare kunstobjecten, om op te klimmen, af te glijden, in fantasiespel te gebruiken enz. Kunst met een grote K of door de kinderen zelf gemaakt, eventueel onder begeleiding van een kunstenaar.
- Natuurlijke speelruimten met losse natuurmaterialen bieden uitstekende kansen voor **'scharrelkunst'** en 'land-art' met kinderen.
- Met **mozaïek** zijn ontzettend leuke dingen te doen op de speelplaats. Met kleurige mozaïeken worden gemetselde structuren zoals zitbanken, paaltjes, muurtjes rondom een zandbak enz. prachtige eye-catchers. Het verdient wel aanbeveling zich te laten begeleiden door iemand met ervaring.
- Het populairste hoekje van de speelplaats op basisschool Prins Dries (Antwerpen) is een plekje met takjes en boomstammetjes (**afval van de groendienst**) waar kinderen helemaal opgaan in creatief fantasiespel met dit los materiaal.
- School Het Zonnehuis (Mechelen) heeft onder impuls van leerkracht en ondersteuner Koen De Broeck een uitgesproken visie ontwikkeld op spelen met losse materialen. De kleuters krijgen hiertoe heel wat kansen op de speelplaats, die creatief en met heel weinig budget werd ingericht.
- De Vrije School (Wijgmaal) maakt voor kunstige activiteiten gebruik van een **openluchtatelier**.
- Kinderen van groep 8 (6^e leerjaar in België) maakten tijdens een projectweek **vele meters mozaïekbanken** in de natuurtuin.

- Een amfitheater of een podium daagt de **performer** in kinderen uit en biedt de gedroomde plek voor dans, kunstjes maken, zingen of muziek maken. Kinderen vinden het fijn als deze plekken niet helemaal centraal staan, maar toch ook wat geborgenheid bieden zodat ze niet voor de hele school in de kijker staan.
- Gedichten komen prachtig tot hun recht in een natuurlijke buitenomgeving.
- MOS-school het Atheneum MXM (Merksem) heeft een wetenschapstuin en een Romeinse tuin. De leerlingen maakten in 2014 zelf een kippenhok.
- Kees Both, natuur- en onderwijspedagoog, denkt bijvoorbeeld aan het buiten maken van constructies (functie, stevigheid, verbindingen) met natuurlijke materialen en met gestandaardiseerd materiaal, het spelen met krachten (hefboom, katrollen enz.), opwekken en gebruiken van verschillende soorten energie, onderzoeken van het weer. Bij dit alles kunnen 'oude' technieken à la **Robinson Crusoe** gebruikt worden. Al is de eerste insteek techniek, **en passant** is natuurbeleving als vanzelf een belangrijke tweede insteek.



